

ЗАКОН за българите, живеещи извън Република България

Обн. - ДВ, бр. 30 от 11.04.2000 г.; изм., бр. 58 от 26.07.2016 г.; изм., бр. 21 от 12.03.2021 г.; изм. и доп., бр. 39 от 01.05.2024 г.

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда отношенията на българската държава с българите, живеещи извън Република България.

Чл. 2. Българин, живеещ извън Република България, съгласно този закон е лице, което:

1. има поне един възходящ от български произход;
2. притежава българско национално съзнание;
3. пребивава трайно или постоянно на територията на друга държава.

Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 21 от 2021 г.) (1) Български произход се доказва с документ, издаден от:

1. български или чужд държавен орган;
2. (отм. - ДВ, бр. 21 от 2021 г.) ;
3. Българската православна църква.

(2) Български произход може да се доказва и по общия исков ред.

Чл. 4. (1) Българската държава съдейства за създаването на благоприятни условия за свободно развитие на българите, живеещи извън Република България, съобразно принципите на международното право и законодателството на съответната държава с цел защита и съдействие на техните права и законни интереси.

(2) Българската държава подкрепя организации на българите извън Република България, чиято дейност е насочена към съхраняване и развитие на българската езикова, културна и религиозна традиция.

Чл. 5. (1) Българите, живеещи извън границите на Република България, се ползват с право на закрила от страна на българската държава, която, в съответствие с принципите на международното право и международните договори, защитава техните права и законни интереси.

(2) Министерският съвет възлага на съответните министри и ръководители на други ведомства провеждането на държавната политика по отношение на българите, живеещи извън Република България, определя структурите, които се изграждат с оглед нейното осъществяване, и механизмите за координиране на техните действия.

(3) Към дипломатическите представителства на Република България в държавите, в които има български общности или български национални малцинства, могат да се създават консултативни органи на българите, живеещи в съответната държава, които се състоят от представители, излъчени от лицата по чл. 2.

Глава втора ПРАВА НА БЪЛГАРИТЕ, ЖИВЕЕЩИ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 6. (1) Българската държава улеснява българите, живеещи извън Република България, независимо от гражданството им, в осъществяването на тяхното право на връзка с компетентните за съответния случай институции и организации.

(2) При пребиваване на територията на страната българите, живеещи извън Република България, които не са български граждани, ползват облекчения при заплащане на държавни такси, свързани с уреждане на тяхното пребиваване или установяване в Република България, при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

Чл. 7. Българите, живеещи извън Република България, които не са български граждани, могат да упражняват право на труд при пребиваване в страната след получаване на разрешение по облекчен ред, установен в правилника за прилагането на закона.

Чл. 8. (1) Българите, живеещи извън Република България, които нямат българско гражданство, могат да извършват стопанска дейност в Република България, да инвестират и да участват в касовата приватизация, да възстановяват правото си на собственост и да придобиват наследство, съгласно действащото законодателство, при условията и по реда, предвидени за български граждани, освен по отношение на земята.

(2) Когато закон или международен договор, по който Република България е страна, предвижда по-благоприятни условия за извършване на стопанска дейност и инвестиране, се прилагат по-благоприятните условия.

Чл. 9. Българите, живеещи извън Република България, имат право да придобиват безплатно основно и средно образование в държавните и общинските училища в Република България при условията и по реда за българските граждани.

Чл. 10. (1) Българите, живеещи извън Република България, имат право да придобиват висше образование в държавните висши училища в Република България при условията, предвидени за българските граждани.

(2) Министерският съвет утвърждава ежегодно броя на приеманите за обучение студенти и докторанти по ал. 1 по висши училища и специалности, както и определя облекчен ред за тяхното приемане.

(3) Българите, живеещи извън Република България, които не са в състояние сами да заплащат разходите за своето обучение, могат да кандидатстват по програми, финансово осигурени от държавния бюджет, от висшето училище или от други източници.

Чл. 11. (Изм. - ДВ, бр. 58 от 2016 г.) (1) Българите, живеещи извън Република България, получават помощ от български институции и организации чрез преподаватели, учебни пособия, материални средства или по друг подходящ начин за обучение на български език, за изучаване на българска литература, история, география и други дисциплини съгласно нормите на международното право, местното законодателство и двустранни спогодби и договорености.

(2) Българската държава създава условия за повишаване квалификацията на преподавателите по изучаваните на български език дисциплини в чужбина, а при необходимост командирова български преподаватели.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 58 от 2016 г.) Износът на учебници и учебни помагала за посочените в ал. 1 цели се освобождава от мита и такси и се осъществява чрез съответните държавни институции.

Чл. 12. На българите, живеещи извън Република България, се осигуряват възможности за запознаване с многовековната българска култура и наука и за участие в нейното развитие, според желанието и интересите им, като за целта Република България чрез съответните институции:

1. изпраща печатни издания, технически носители на информация и други материали за запознаване с живота, културата и други сфери от развитието на България;

2. организира срещи със специалисти и дейци в съответните области;

3. насърчава и подпомага създаването и дейността на средища за популяризиране и развитие на българската култура и наука на територията на съответните държави;

4. организира културни, научни и други прояви на територията на съответните държави или в Република България, включително с участието на международни организации и изтъкнати представители на науката, изкуството, културата и спорта;

5. предоставя при възможност помещения и обзавеждане на организации на български общности или български национални малцинства зад граница за осъществяване на културно-просветна, научна и друга подобна дейност.

Чл. 13. (1) Българската държава подпомага съхраняването и изявата на източноправославното вероизповедание като традиционна религиозна принадлежност на българите и като фактор за опазване на българската национална идентичност, за което, съгласувано с Българската православна църква, подпомага дейността ѝ сред българите, живеещи извън Република България, контактува с техни религиозни общности извън страната и подпомага дейността им зад граница, насочена към утвърждаване на националните и духовните ценности.

(2) Съгласувано с държавите, в които живеят българи, както и със съответните религиозни институции на тяхна територия, Република България съдейства за осъществяване верските права на нашите сънародници.

Чл. 14. (1) Държавните органи и органите на местното самоуправление и местната администрация при установяване на открити наследства в Република България, наследници по които са българи, живеещи извън Република България, им предоставят информация чрез съответните български дипломатически и консулски представителства.

(2) Българите, живеещи извън Република България, при издаване на документи, свързани с гражданската им регистрация, заплащат такси в размер, определен за българските граждани.

Глава трета

УСТАНОВЯВАНЕ В СТРАНАТА НА БЪЛГАРИ, ЖИВЕЕЩИ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 15. (1) Българи, живеещи извън Република България, които желаят да се установят в Република България, получават разрешение за постоянно пребиваване при облекчени условия и ред.

(2) На лицата по ал. 1 държавните органи и органите на местното самоуправление и местната администрация оказват съдействие, предоставят материални и други помощи за тяхното устройване при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

Чл. 16. (1) Българската държава създава условия на нуждаещите се българи, установяващи се на нейна територия, за предоставяне на безвъзмездно право на ползване на земи от държавния или общинския поземлен фонд за първите три години от датата на установяването им.

(2) Министерският съвет определя условията и реда, при които лицата по ал. 1 могат да ползват кредит за закупуване на недвижими имоти, жилища и инвентар при облекчени условия.

Глава четвърта

НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ ЗА БЪЛГАРИТЕ, ЖИВЕЕЩИ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 17. (1) Националният съвет за българите, живеещи извън Република България, е държавно-обществен орган с организационни, координиращи и представителни функции, изразяващ и съгласуващ националните интереси с интересите на българите, живеещи извън Република България.

(2) Националният съвет съдейства за провеждане на единна държавна политика по отношение на българите, живеещи извън Република България, съобразена с Конституцията, традициите, националните интереси и международноправните принципи и норми; координира дейността на българските публични и частни институции, свързани с българите, живеещи извън Република България, и оказва съдействие на тях и техните организации.

(3) Националният съвет съдейства за представяне интересите на българите и българските общности извън Република България пред българското правителство.

(4) Националният съвет:

1. организира и съгласува с други държавни органи и граждански организации проучването на състоянието и проблемите на българските общности извън Република България и изготвянето на анализи, прогнози и програми за работа с тях;

2. съгласува, подпомага и консултира дейността на министерствата, другите ведомства и органите на местното самоуправление и местната администрация за практическо осъществяване на държавната политика по отношение на българите, живеещи извън Република България;

3. поддържа връзки с българите, живеещи извън Република България, с техните организации и културно-просветните им средища, като ги подпомага с информационни материали или по друг начин;

4. съвместно с български патриотични организации осъществява прояви в духа на държавната политика спрямо българите, живеещи извън Република България;

5. организира издателска и разпространителска дейност;

6. подготвя и чрез съответния министър - член на Националният съвет, внася за разглеждане от Министерския съвет проекти за нормативни актове съобразно функциите си;

7. участва в международната дейност по въпросите на националните малцинства, езиковите и религиозните общности, включително при подготовката на международни договори, към които Република България се присъединява;

8. създава и организира комуникационни мрежи за обслужване на връзките с българите, живеещи извън Република България.

(5) Националният съвет представя ежегоден доклад за дейността си пред Народното събрание.

Чл. 18. (1) Националният съвет за българите, живеещи извън Република България, е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище в София.

(2) Средствата по ал. 1 се определят ежегодно със закона за държавния бюджет на Република България.

(3) Националният съвет приема правилник за своята организация и дейност.

Чл. 19. (1) Националният съвет за българите, живеещи извън Република България, се състои от девет членове.

(2) Народното събрание избира за срок от пет години председателя на Националният съвет и шест от неговите членове, като пет от тях се избират измежду българите, живеещи извън Република България.

(3) Предложението по ал. 2 се прави от председателя на Народното събрание, който взема предвид мнението на българските общности в чужбина.

(4) Президентът на републиката назначава един от членовете на Националният съвет.

(5) Министерският съвет определя един от министрите за член на Националният съвет.

Чл. 20. (1) Пълномощията на председателя на Националният съвет или на негов избран член се прекратяват предсрочно при:

1. подаване на оставка пред председателя на Народното събрание;

2. трайна невъзможност да участва в работата на Националният съвет;

3. влязла в сила присъда за умишлено престъпление;

4. смърт.

(2) В случаите по ал. 1, т. 2 и 3 пълномощията се прекратяват с решение на Народното събрание.

Чл. 21. Дейността на Националния съвет за българите, живеещи извън Република България, се подпомага от администрация, образувана при условията и по реда на Закона за администрацията.

Чл. 22. (1) Националният съвет осъществява своите функции в тясно взаимодействие с централните и местните органи на държавната власт, които провеждат държавната политика по отношение на българите, живеещи извън Република България, със структурите, които те изграждат с оглед нейното осъществяване, и участва в координирането на техните действия.

(2) Националният съвет получава информацията относно дейността на органите по ал. 1 по изпълнението на този закон.

Глава четвърта „а“

(Нова - ДВ, бр. 39 от 2024 г.)

СЪВЕТ ЗА КООРДИНАЦИЯ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 22а. (Нов - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) (1) Съветът за координация на политиките за българите извън Република България, наричан по-нататък „Съвета“, е постоянно действащ консултативен орган към Министерския съвет.

(2) Съветът координира структурите на изпълнителната власт по въпросите, свързани с разработването, провеждането, мониторинга и оценката на държавната политика по отношение на българските общности и техните организации извън Република България.

Чл. 22б. (Нов - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) Съветът:

1. решава въпроси от координационен характер, свързани със:

а) запазване и разпространение на българския език и култура сред българските общности зад граница, в т.ч. относно опазване на българското културно-историческо наследство;

б) достъпа до качествени административни услуги за българските граждани извън територията на Република България;

2. издава насоки и препоръчва действия за реинтеграция на завръщащите се в Република България български граждани и за защита на правата и интересите на българите зад граница;

3. синхронизира дейностите по програми и проекти, насочени към българските общности и техните организации извън страната, управлявани от органи на централната власт;

4. формулира цели и задачи, насочени към политиките за българските общности и техните организации извън страната.

Чл. 22в. (Нов - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) (1) Съветът се състои от председател и членове. Работата на Съвета се координира от секретар.

(2) Председател на Съвета е министър-председателят или определен с негова заповед член на Министерския съвет.

(3) Членове на Съвета са:

1. министърът на външните работи;

2. министърът на правосъдието;

3. министърът на културата;

4. министърът на труда и социалната политика;

5. министърът на вътрешните работи;

6. министърът на образованието и науката;

7. министърът на електронното управление;

8. изпълнителният директор на Изпълнителната агенция за българите в чужбина.

(4) Министерският съвет приема правилник за организацията и дейността на Съвета за координация на политиките за българите извън Република България по предложение на председателя на Съвета.

Глава пета

ПРОГРАМИ ЗА БЪЛГАРИТЕ, ЖИВЕЕЩИ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Чл. 23. Подкрепата на българите, живеещи извън Република България, и техните организации се осъществява чрез правителствени и частни програми.

Чл. 24. (Изм. - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) Правителствените програми се разработват от съответните министерства, съгласуват се със Съвета за координация на политиките за българите извън Република България и се одобряват от Министерския съвет.

(2) Програмите по ал. 1 се финансират от държавния бюджет с предварително предвидени за целта средства.

(3) Програмите са със срок от една до пет години и имат за цел създаване на благоприятни условия за българите, живеещи извън Република България, в сферата на науката, културата, образованието и здравеопазването. Програмата може да обхваща и мероприятия, свързани с опазването на обекти в чужбина, съставляващи част от българското културно-историческо наследство.

(4) Програмите се осъществяват чрез проекти, одобрявани от съответното министерство на конкурсна основа. Финансирането на проектите се осъществява чрез съответното министерство в рамките на средствата, предвидени по съответната програма.

(5) Условията и редът за участие във всяка от програмите се определят от съответното министерство съгласувано с Националния съвет.

Чл. 25. (1) Националният съвет съдейства за разработването и одобрява частни програми за българите, живеещи извън Република България.

(2) Финансирането на частните програми се осъществява чрез Националния съвет, от частни лица и средства на Националния съвет, постъпили като дарения, завещания, помощи и други.

(3) Програмите по ал. 1 се осъществяват чрез проекти, одобрявани от Националния съвет на конкурсна основа, съгласувано с частните лица, осигуряващи основните средства за финансиране на съответната програма.

(4) Условията и редът за участие във всяка от програмите се определят от Националния съвет.

Чл. 26. (1) Извънбюджетните средства на Националния съвет не могат да бъдат използвани за други цели освен за финансиране на програми по чл. 25.

(2) Националният съвет може да учредява, съобразно волята на дарителите, фондации или фондове със средства и имущество, постъпили от дарения, завещания и помощи.

(3) Целта на фондацииите и фондовете по ал. 2 е участие във финансирането на частни програми за българите, живеещи извън Република България, и контрол върху изпълнението на одобрените и финансирани по тези програми проекти.

Чл. 27. (Изм. - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) (1) Министерският съвет, в рамките на своята компетентност, предлага на Народното събрание данъчни, митнически и други фискални облекчения за лицата, финансиращи частни програми за българите, живеещи извън Република България, съответстващи на размера на финансирането, както и за лицата, осъществяващи програми чрез одобрени по реда на чл. 24, ал. 4 и чл. 25, ал. 3 проекти.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 39 от 2024 г.) Предложения за упражняване правомощията на Министерския съвет по ал. 1 може да прави Съветът за координация на политиките за българите извън Република България.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (1) Съставът на Националния съвет, формиран от българи, живеещи извън Република България, през първия мандат се обновява по жребий.

(2) След изтичане на 3-годишен срок от формирането му съставът на Националния съвет по ал. 1 се обновява с трима членове по реда на чл. 19, ал. 2 и 3.

(3) При обновяването на Националния съвет и изготвянето на предложение за попълването му се спазва пропорционално представителство на различните български общности.

§ 2. Министерският съвет привежда в съответствие с този закон подзаконовите нормативни актове, регулиращи отношенията на Република България с българите, живеещи извън Република България.

§ 3. Министерският съвет приема правилник за прилагането на закона.

§ 4. Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет. Законът е приет от 38-то Народно събрание на 29 март 2000 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за изменение и допълнение на Закона за митниците (ДВ, бр. 58 от 26.07.2016 г.)

§ 109. В Закона за българите, живеещи извън Република България (ДВ, бр. 30 от 2000 г.) в чл. 11, ал. 3 думите „митни сборове" и запетаята пред тях се заличават.

Преходни и заключителни разпоредби към ЗАКОН за изменение и допълнение на Закона за българското гражданство (ДВ, бр. 21 от 12.03.2021 г.)

§ 18. В Закона за българите, живеещи извън Република България (обн., ДВ, бр. 30 от 2000 г.; изм., бр. 58 от 2016 г.) в чл. 3, ал. 1 т. 2 се отменя.

Заключителни разпоредби към ЗАКОН за изменение и допълнение на Закона за българите, живеещи извън Република България (ДВ, бр. 39 от 01.05.2024 г.)

§ 4. Министерският съвет приема правилник за организацията и дейността на Съвета за координация на политиките за българите извън Република България в тримесечен срок от влизането в сила на този закон.